

08/02/2025

Kỷ Niệm Lần Thứ 95:
Diễn Tiến Tổng Khởi Nghĩa Của VNQDD
Ngày 10/02/1930

Ngày 10/02/1930, Việt Nam Quốc Dân Đảng đứng lên làm cuộc Tổng Khởi Nghĩa đánh đuổi thực dân Pháp giành độc lập cho Dân Tộc.

Đây là cuộc Tổng Khởi Nghĩa lịch sử đã đưa một đảng chính trị đầu tiên vào cửa chính của lịch sử, mở màn cho công cuộc đấu tranh vì độc lập dân tộc, vì tự do dân chủ và vì hạnh phúc toàn dân. Cuộc Tổng Khởi Nghĩa thất bại, nhưng đã lưu lại tấm gương yêu nước sáng ngời cho bao thế hệ đời sau noi gương chiến đấu để bảo vệ và xây dựng Tổ Quốc.

Nhân kỷ niệm ngày Tổng Khởi Nghĩa lần thứ 94 của VNQDD, chúng tôi ghi lại diễn tiến cuộc Tổng Khởi Nghĩa làm rung chuyển chế độ thực dân Pháp và mở đầu cuộc cách mạng giành lại **Dân tộc Độc lập – Dân quyền Tự do – Dân sinh Hạnh phúc** – cho Dân tộc Việt Nam.

Việt Nam Quốc Dân Đảng
Tổng Khởi Nghĩa ngày 10-2-1930

I – Vụ ám sát Bazin trùm mộ phụ đồn điền cao su

Vào thập niên 1920, thực dân Pháp bóc lột người Việt Nam đến tận xương tủy, chúng khai thác những đồn điền cao su ở Nam Việt, Cao Mên, Lào và các hải đảo Nouvelles Calédonies và Nouvelles

Hébrides. Những đồn điền này ở chốn rừng sâu nước độc. Hai trùm mộ phu khét tiếng là Bazin và Weil để cung cấp nô lệ, phu đồn điền.

Cách mộ phu của chúng là hình thức bắt cóc, thuê một số lưu manh côn đồ người Việt làm tay sai, đặt phòng mộ phu khắp nơi và theo số người mộ được, chúng ban phát số tiền thưởng tương xứng. Những tên mộ phu này vì muốn mộ được nhiều người nên đã dùng những thủ đoạn từ dụ dỗ đến bắt cóc, bỏ thuốc mê, v.v. cho nên thời kỳ đó gọi là “phong trào Mẹ Mìn”. Sơn lam chướng khí ở các đồn điền cao su làm cho mọi người khiếp sợ, ra đi không có ngày về và dân chúng thời kỳ đó có câu thơ:

“Ra đi bỏ mạng Nam Kỳ

Thân anh bốn cỏ, xanh rì ngoài uông!”

Bazin là một tên hung ác, chuyên cung cấp dân phu cho bọn chủ đồn điền. Phong trào “Mẹ Mìn” của Bazin gây không biết bao nhiêu tình huống gia đình tan nát: Chồng bỏ vợ, cha bỏ con, anh em xa lìa, cha mẹ mất con. Tất cả những hành động vô nhân đạo ấy lại được bạo quyền thực dân Pháp che chở, dân tình ta thán, không biết kêu cứu vào đâu!

Trước thảm cảnh của đồng bào, Thành Bộ Hà Nội Việt Nam Quốc Dân Đảng xin phép thi hành ám sát tên trùm mộ phu Bazin, cư ngụ ở 35 phố Félix, Faure, Hà Nội. Tuy nhiên, Tổng Bộ VNQDD không đồng ý và giải thích rằng “nếu vội giết Bazin, tất nhiên chính quyền thực dân sẽ khủng bố dữ dội, mà đa số đồng chí trong cấp lãnh đạo của Đảng chúng ta có tên trong Sổ Đen của sở mật thám Pháp. Thực dân sẽ bắt hết, đảng sẽ tan, lợi ít mà hại nhiều, vậy khuyên các đồng chí nên bình tâm để ráng sức làm việc lớn đang chờ đợi Đảng chúng ta. Bazin chẳng qua là một cành cây, cây mà đổ thì cành phải héo”. Nhưng thành bộ Hà Nội đã không đủ kiên nhẫn chờ đợi cho nên ngày 9 tháng 2 năm 1929 tức ngày 30 tết, Nguyễn Văn Viên đảng viên VNQDD đã ám sát trùm mộ phu Bazin chết ngay trước căn nhà người tình của y tại số 110 phố Huế, Hà Nội.

II- VNQDD bị Thực Dân Pháp đàn áp:

Trước cái chết của trùm mộ phu Bazin, thực dân Pháp lấy cớ tìm thủ phạm đã lùng bắt những ai mà họ nghi ngờ là chống lại chế độ. VNQDD từ lâu là mục tiêu theo dõi của Thực Dân Pháp. Mặt khác lại bị một đảng viên phản bội tên là Bùi Tiến Mai thuộc hàng yếu nhân của VNQDD bị bắt. Bùi Tiến Mai lấy công chuộc tội bằng cách đầu hàng thực dân Pháp đồng thời khai báo các thành phần lãnh đạo của Đảng nên số đảng viên VNQDD dần dà bị chúng bắt lên đến 227 người. Hầu hết những thành phần quan trọng của Đảng bị bắt chỉ còn ba nhân vật quan trọng là Nguyễn Thái Học, Nguyễn Khắc Nhu và Phó Đức Chính đang bị truy nã.

III – Hội Đồng Đền Hình Thực Dân Pháp Xử Phiên Công Khai:

Trong vụ án Bazin, phòng dự thẩm toà án Đại Hình có mời Lê Thành Vị, Nguyễn Thái Trác, Hoàng Văn Đào và Nguyễn Hữu Đạt lên hỏi cung nhiều lần nhưng vì bí mật của Đảng được giữ kín, nên Thực Dân Pháp vẫn không tìm ra manh mối nào. Trong khi không tìm ra được thủ phạm bắn chết viên mộ phu Bazin mà thấy VNQDD lại gia tăng các hoạt động tích cực để thanh trừng hàng ngũ nội bộ, xét xử những thành phần tạo phản. Và nhất là hai lãnh tụ VNQDD là Nguyễn Thái Học và Nguyễn Khắc Nhu vẫn xuất quỷ nhập thần, mật thám Pháp không thể nào bắt được.

Hội Đồng Đền Hình (HĐĐH) thực dân Pháp rất bối rối vì sợ mầu quốc Pháp quở trách bọn cai trị Đông Dương (Việt-Miên-Lào), nên HĐĐH phải làm lắng dịu sự việc bằng cách trả tự do cho 149 người và đem 78 người ra xét xử trước phiên tòa của Thực Dân Pháp vào ngày 29-07-1929. Trong bản cáo trạng của phiên tòa có đoạn rằng: “.... các giáo viên, công chức, binh sĩ là những trụ cột chống đỡ mái nhà Đông Dương. Việt Nam Quốc Dân Đảng đã làm lay chuyển ba cây cột ấy. Nguy hiểm hơn nữa là những

kẻ được họ rủ rê (trừ Nguyễn Quốc Túy), vào thì vào, không vào thì cũng không một ai đi tố cáo với nhà đương cuộc. Sự im lặng đó khác nào đồng lõa!....”

Sau hai ngày xử án, phiên tòa HĐĐH Pháp đã kết án: 3 khuyết tịch (Nguyễn Thái Học, Nguyễn Khắc Nhu và Nguyễn Văn Viễn), 26 tù treo 5 năm, 47 tù ở tù từ 3 đến 15 năm.

Từ đó báo chí tây phương mới biết đến Việt Nam Quốc Dân Đảng, và đăng nhiều bản tin về phiên xử của Hội Đồng Đền Hình và VNQDD. Báo chí Việt Nam trong nước âm thầm khâm phục những người trẻ yêu nước của VNQDD.

Mật thám Pháp ngày đêm lục lạo, lùng bắt cho được những đảng viên VNQDD và đặc biệt là Nguyễn Thái Học và Nguyễn Khắc Nhu. Nhiều đảng viên VNQDD bị bắt, nhiều cơ sở VNQDD bị bại lộ, nhiều nơi chế bom bị phát nổ.... và nhất là trước tình trạng các nhà lãnh đạo VNQDD bị theo dõi ráo riết và sau nhiều lần bị bắt hụt nên Tổng Bộ VNQDD đi đến quyết định phải thực hiện một cuộc Tổng Khởi Nghĩa.

IV – Chuẩn Bị Tổng Khởi Nghĩa của VNQDD

Vào giữa tháng 5 năm 1929, Đại Hội Đại Biểu Toàn Quốc (bất thường) lại được bí mật triệu tập tại làng Đức Hiệp, phủ Thuận Thành thuộc tỉnh Bắc Ninh nhằm những mục đích như sau:

- 1- Cải tổ tổ chức là các cơ phận tối cao của Đảng thành một cơ quan duy nhất: “Tổng Bộ Chiến Tranh”
- 2- Mỗi chi bộ VNQDD không quá 10 người và phải là người có tư tưởng cách mạng vững chắc. Gặp điều kiện thuận tiện, các Chi Bộ sẽ biến thành “Nhóm Chiến Đấu”, và
- 3 – Trong đại hội này, Nguyễn Thái Học tuyên bố:

“Đứng trước hoàn cảnh hiện tại, Đảng chúng ta phải lãnh đạo nhân dân làm cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” gấp rút mới được. Nếu để chậm lại theo đúng chương trình Đảng đã dự liệu, thì chắc chắn chúng ta sẽ bị thực dân bắt hết, sẽ chết dần mòn trong nhà tù, Đảng chúng ta sẽ tan! Nghĩa là cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” nội trong năm nay.

Vậy ngay từ giờ phút này, các đồng chí trong nhà binh phải chú ý đến phương pháp tấn công, các địa điểm chiến lược... Các đồng chí dân sự phải chăm lo rèn dũa gươm, giáo, chế tạo bom, đạn, cùng sự tập luyện võ nghệ để đợi ngày...”

Đại đa số đại biểu đã biểu quyết tán thành Tổng Khởi Nghĩa

Hiệu kỳ VNQDD trong cuộc Tổng Khởi Nghĩa 1930.

4- Sau cùng, Tổng Bộ thảo ra một bản kế hoạch “Tổng Công Kích” với mấy điểm chính dưới đây:

- Đảng chỉ huy một cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” cùng một lúc đánh vào những đô thị lớn và những yếu điểm quân sự của Pháp quân.
- Vô khí giết giặc phần chính nhằm vào những vũ khí cướp được của địch quân, và những bom, dao,

kiếm do chính Đảng tự chế tạo ra.

– Lực lượng chính trong cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” là những binh sĩ của Đảng trong hàng ngũ địch, lực lượng phụ là toàn thể Đảng viên ở ngoài Binh đoàn.

– **Quân kỳ** (cờ khởi nghĩa) dùng trong cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” có hai màu: màu vàng và màu đỏ (màu vàng tượng trưng cho dân tộc, màu đỏ tượng trưng cho tranh đấu, nghĩa là dân tộc nổi dậy tranh đấu giành độc lập.

– Quân trang: Đảng quân mặc quần áo ka-ki màu vàng, đội mũ có vành lưỡi trai, đi giày cao su, tay phải đeo băng vải vàng có chữ “VIỆT NAM CÁCH MẠNG QUÂN.”

– Công tác cấp tốc là phải nỗ lực tuyên truyền sâu rộng, và mạnh mẽ thêm trong giới binh sĩ Pháp ngoài Binh đoàn của Đảng, đồng thời lập ngay nhiều “xưởng chế bom”.

Chương trình “TỔNG KHỞI NGHĨA” cách ít ngày sau đã được Bộ Chỉ Huy tối cao chấp thuận. Việc “TỔNG KHỞI NGHĨA” chỉ còn là thời gian.

Trong khi toàn Đảng đang chuẩn bị cho cuộc Tổng Khởi Nghĩa thì dồn dập có những biến cố quan trọng không may xảy ra cho VNQDD như sau:

– Ngày 20-11-1929, chính quyền thực dân khám phá được 130 trái bom chôn giấu tại làng Phao Tân.

– Ngày 23 -12-1929, khám phá được 150 trái bom tại làng Nội Viên.

– Ngày 26-12-1929, khám phá được 250 trái bom ở Thái Hà Ấp.

– Ngày 7-12-1929, Phạm Thành Dương tức Đội Dương tạo phản, báo cho thực dân Pháp biết địa điểm bí mật của Nguyễn Thái Học, Nguyễn Khắc Nhu và Phó Đức Chính, cho nên bị Pháp bao vây nhưng bắt hụt tại làng Vồng La, tổng Hạ Bì, huyện Thanh Thủy. Phó Đức Chính bị thương ở ngực.

– Ngày 10-1-1930, Pháp khám phá được nhiều chum sành chứa truyền đơn cách mạng, tại Lục Nam tỉnh Bắc Giang, kêu gọi dân chúng và binh sĩ cùng đứng lên làm cuộc cách mạng đánh đuổi Thực Dân Pháp giành độc lập.

V – Hội Nghị Lịch Sử tại làng Vồng La và Mỹ Xá:

Trước những tình trạng dồn dập bất lợi cho VNQDD, một Hội Nghị Lịch Sử được tổ chức tại làng Vồng La tỉnh Phú Thọ vào ngày 26-01-1930: Trong hội nghị này Nguyễn Thái Học tuyên bố:

“Thưa các đồng chí;

Chúng ta làm cách mạng bằng sắt máu, bao giờ cũng phải lấy lực lượng quân đội làm phần chủ lực. Nay Phạm Thành Dương đã tạo phản, phần chủ lực đã bị sút mẻ rồi! Phần khác, số khí giới dự trữ cũng bị địch khám phá được rất nhiều. Nếu nay chúng ta không hành động ngay, thế tất số võ trang đồng chí và số võ khí còn lại, cũng sẽ bị địch làm tan vỡ hết! Đến khi ấy chỉ còn lại một số ít bom xoàng giáo nhục, với những đội tiện y ô hợp, thì liệu chúng ta có thể chiến đấu với những đạo quân có tổ chức và huấn luyện kỹ càng, cùng khí giới tinh nhuệ được không?

Người ta bảo: Cần phải đứng trước ở chỗ không thua! Nhưng chúng ta thì đứng trước ở chỗ thua mất rồi! Thế nhưng liệu chúng ta hãy hoãn để tổ chức lại rồi mới đánh có được không? Tôi tin rằng không thể được! Cuộc đời là cả một canh bạc, gặp canh bạc đen, người ta có thể thua sạch hết cả vốn.

Gặp thời thế không chiều mình, Đảng chúng ta có thể tiêu hao hết lực lượng. Một khi lòng sợ sệt đã xen vào trong đầu óc quần chúng, khiến họ hết hăng hái, hết tin tưởng, thì phong trào cách mạng có thể nguội lạnh như đám tro tàn, rồi của sẽ không tiếp, người sẽ bị bắt lần, vô tình đã xô đẩy anh em vào cái chết lạnh lùng mòn mỏi ở các nơi phòng ngục, trại giam; âu là chết đi, để lại cái gương hy sinh phấn đấu cho người sau nối bước.

*Chúng ta **KHÔNG THÀNH CÔNG THÌ THÀNH NHÂN**, có gì mà ngần ngại!”*

Hội nghị hoàn toàn đồng ý chọn ngày Tổng khởi Nghĩa, sau đó Nguyễn Thái Học phân công:

HƯNG HÓA, LÂM THAO: Do đồng chí Xứ Nhu đảm trách. Dưới quyền có các đồng chí Đảng viên Học Sinh Đoàn và Binh Đoàn Khố Xanh.

PHÚ THỌ: Do đồng chí Nguyễn Văn Toại (tức Đờ Thúy), Phạm Nhận (tức Đờ Điếc), Lê Xuân Huy và Bùi Xuân Mai đảm trách chỉ huy các đồng chí Đảng viên thuộc năm phủ, huyện trong tỉnh và Binh Đoàn Khố Xanh.

YÊN BÁY: Do đồng chí Thanh Giang và Nguyễn Nhật Thân hiệp cùng các đồng chí Đảng viên địa phương, các đồng chí Binh Đoàn Khố Đỏ do Quán Cần phụ trách. Ngoài ra còn có đồng chí Nguyễn Thế Nghiệp sẽ đem quân từ Vân Nam về tiếp viện.

Để các đồng chí khỏi thắc mắc, Nguyễn Thái Học nói tiếp:

– “Còn một số đồng chí vắng mặt hôm nay vì lý do đặc biệt, sẽ được phân công những nơi khác, để **TỔNG KHỞI NGHĨA cùng ngày**“. Rồi ra lệnh giải tán, sau khi cho biết thêm là sẽ có lệnh về ngày giờ **TỔNG KHỞI NGHĨA**.

Sau Hội Nghị Vông La, **Nguyễn Thái Học đến làng Mỹ Xá thuộc phủ Nam Sách, tỉnh Hải Dương** để triệu tập Hội nghị khẩn cấp với số cán bộ còn lại để phân công về Tổng Khởi Nghĩa như sau:

SƠN TÂY: Do Phó Đức Chính đảm trách, hợp với các đồng chí Đảng viên Vệ Binh Đoàn đồn Tông.

HẢI DƯƠNG: Do đồng chí Trần Quang Diệu đảm trách.

HẢI PHÒNG, KIẾN AN: Do các đồng chí Vũ Văn Giản, Nguyễn Văn Chấn và Phạm Văn Tình lãnh nhiệm vụ khởi phát cuộc khởi nghĩa tại Kiến An và Hải Phòng.

BẮC NINH, ĐÁP CẦU, PHẢ LẠI: Do Nguyễn Thái Học đảm trách, chỉ huy các đồng chí địa phương hợp với các đồng chí Binh Đoàn Bắc Ninh, Đáp Cầu và Phả Lại.

Còn Hà Nội, xét vì lực lượng Đảng tương đối yếu, vì sự tạo phản của Phạm Thành Dương, nên giao cho Ký Con chỉ huy đoàn quân cảm tử làm công tác nghi binh để cầm chân quân Pháp và thức tỉnh đồng bào.

Sau hai Hội Nghị đảng tại làng Vông La và Mỹ Xá, tình trạng bắt bớ đảng viên xảy ra liên tiếp hàng ngày, sự giao thông liên lạc giữa những cơ sở Đảng gặp khó khăn. Nguyễn Thái Học, Nguyễn Khắc Nhu và Phó Đức Chính bí mật gặp nhau tại ngôi chùa trên núi Yên Tử, và sau cuộc gặp gỡ quan trọng này ba yếu nhân chọn ngày Tổng Khởi Nghĩa của Việt Nam Quốc Dân Đảng đánh đuổi Thực Dân Pháp giành độc lập là đêm 10 rạng ngày 11 tháng 2 năm 1930.

VI – Tổng Khởi Nghĩa:

1- Tấn Công Yên Bái: Đỡ Thanh Giang, Nguyễn Thị Giang, Ngô Hải Hoàng chỉ huy, dùng chiến thuật nội ứng ngoại kích, Yên Bái bị quân cách mạng VNQDD tấn công lúc 1 sáng ngày 10-02-1930 (1), Đại Úy Jordan, Trung úy Robert, Thượng sĩ Cunéo, Trung sĩ Chavalier, Damour, Bouhier đều bị giết... nhiều sĩ quan và binh sĩ Pháp bị thương. Tờ mờ sáng, đường phố đã nghe tiếng reo của dân chúng:

– Việt Nam Quốc Dân Đảng muôn năm!

– Hoan hô Việt Nam Cách Mạng Quân!

2- Tấn công Hưng Hóa, Lâm Thao: Đúng 1 giờ sáng ngày 10-02-1930 (2). Nguyễn Khắc Nhu cùng với phụ tá Nguyễn Văn Toại ra lệnh tấn công, dùng loa phóng thanh kêu gọi binh sĩ trở về hàng ngũ cách mạng, dùng bom và vũ khí tấn công phủ Lâm Thao, ở đây dân chúng địa phương nổi lên hưởng ứng reo hò như sấm động: “Hãy bắt cho được tên quan sâu mọt Đờ Kim Ngọc, giết nó ngay để trừ hại cho nhân dân.” “Hoan hô VNQDD, muôn năm”. Chiếm phủ Lâm Thao tịch thu súng đạn, treo quân kỳ lên nóc phủ đường. Nhưng bị thất bại khi chiếm đồn binh Phú Thọ, Nguyễn Khắc Nhu bị bắt rồi tự sát bằng bom, không chết. Sau đó ông đập đầu vào tường tự tử lần thứ hai trong lao tù.

3- Tấn công Sơn Tây: Ở Yên Bái quân cách mạng không chiếm được Đồn Cao, Phó Đức Chính cùng một số đồng chí thoát vòng vây tụ họp anh em để tấn công Sơn Tây. Nhưng cuộc khởi nghĩa một lần nữa thất bại vì kho bom đạn dự trữ đánh Sơn Tây ở Quán Húc bị Thực Dân Pháp khám phá vào ngày 12-02-1930. Sau đó Phó Đức Chính, Thanh Giang, Nguyễn Văn Khôi đang họp bàn tại nhà một anh em ở làng Nam Man, tổng Cẩm Hương, huyện Tùng Thiện cũng bị bại lộ và bị bắt đưa về Hà Nội.

4- Ném Bom Hà Nội: Hà Nội là trọng điểm quan trọng của Đông Dương, “lấy được Hà Nội là lấy được tất cả”, cho nên ngay từ những ngày đầu Tổng Bộ VNQDD rất chú tâm đến việc chuẩn bị lực lượng, thế nhưng chỉ có một tên bội phản Phạm Thành Dương tức Đội Dương mà lực lượng ở Hà Nội trong các binh đoàn Khố Xanh, Đồn Thủy, và đội Không Quân Bạch Mai đều bị bắt vào tù, chỉ còn lại Đoàn Ám Sát do Ký Con lãnh đạo.

Ký Con triệu tập các thành viên cảm tử của Ám Sát Đoàn phân chia công việc ném 20 trái bom vào nhà chánh sở Mật Thám Arnoux, 8 trái vào ngục thất Hỏa Lò, 2 trái vào sở Sen Đầm, 2 trái vào Cảnh Sát Quận I, và 2 trái vào Cảnh Sát Quận II. Nhiệm vụ đã thi hành đúng vào lúc 20 giờ ngày 10-02-1930.

5- Đánh Đập Cầu, Phả Lại: Đây là một cứ điểm quan trọng của Thực Dân Pháp sau Hà Nội, mặc dầu bị Phạm Thành Dương tạo phản, quân cách mạng nội ứng trong các binh đoàn đóng ở Đập Cầu và Phả Lại đều bị bắt, Nguyễn Thái Học vẫn không thối bước, cố gắng tập họp các đảng viên ở vùng Lương Tài (Bắc Ninh) và Gia Bình (Hải Dương) chia làm 5 đạo binh tập trung đánh Phả Lại vào ngày 12-02-1930. Tinh thần diệt giặc giành độc lập cho dân tộc đối với các chiến sĩ cách mạng rất cao nhưng cuộc tấn công không thành vì không đồng loạt, do đó quân Pháp có thời gian chuẩn bị đề phòng.

6- Đánh đồn binh Kiến An: Ngày 13-02-1930 các chiến sĩ VNQDD thuộc đảng bộ Kiến An, các đảng viên thuộc Khu Đảng Bộ Hải Lý (Hải Phòng), Đoàn Cảm Tử thuộc thanh niên, sinh viên Thành Đảng Bộ Hải Phòng, các đảng viên từ mở Mao Khê tập trung với võ trang súng lục, bom, gươm, giáo, tay đeo Đảng hiệu nửa đỏ nửa vàng trên có 2 dòng chữ đen: “Thà Chết Giết Giặc Pháp”, “Bỏ Mình Cứu Nước Nam” và mang băng hiệu dài “Việt Nam Cách Mạng Quân” trong khí thế kết hợp với quân nội ứng trong các binh Đoàn lính Khố Xanh của Pháp để đánh Đồn Kiến An.

Vì có những cuộc biến động đêm mùng 10 rạng sáng 11 nên các đồn binh của Pháp đều có báo động và đề phòng, việc đánh đồn Kiến An khó mà thành công. Quân Cách Mạng phải rút lui và bị quân Pháp truy kích.

7- Chiếm Phụ Dực và Vĩnh Bảo: Đạo Quân Kiến An kéo qua Cầu Niệm và các chiến sĩ VNQDD chọn hai huyện mà tên tri huyện rất gian ác cấu kết với Thực Dân Pháp hành hạ dân lành đó là huyện Phụ Dực và Vĩnh Bảo.

Ngày 15-02-1930 Huyện Phụ Dực và Vĩnh Bảo bị chiếm nhưng tên tri huyện Phụ Dực là Trương Trọng Hiền trốn thoát, còn tri huyện Vĩnh Bảo, Hoàng Gia Mô bị cách mạng xử án tử hình.

Tính từ ngày chính thức thành lập Việt Nam Quốc Dân Đảng cho đến ngày “TỔNG KHỞI NGHĨA”, vòn vẹn mới được 2 năm và 1 tháng, tổng cộng là 766 ngày. Đang ở trong thời kỳ tổ chức, như vậy là đã đốt giai đoạn hàng chục năm. Hơn nữa, VNQDD tổ chức “TỔNG KHỞI NGHĨA” giữa thời thực dân toàn thịnh, bầy lũ chó săn đông đúc! Cố Đảng trưởng Nguyễn Thái Học và cố Chủ tịch Ban Lập Pháp Nguyễn Khắc Nhu phải hoạt động cách mạng trong hoàn cảnh tại đèo, bị thực dân kết án khuyết tịch 20 năm cấm cố, vậy mà tạo nổi một lực lượng khá dĩ tiến hành được cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA”.

Thực là một chuyện phi thường, một kỷ lục không tiền khoáng hậu trong lịch sử cách mạng thế giới.

Bởi bí quyết nào các vị tiên liệt tiền bối chúng ta đã làm nên được cuộc “TỔNG KHỞI NGHĨA” oai hùng vĩ đại ấy?

Bí quyết ấy phải chăng là “**Hành động và Đoàn kết**”, hành động liên tục, đoàn kết chặt chẽ, quang minh chính đại, vô vụ lợi, phát xuất từ một tư tưởng cao cả, do những con người đảm lược, lúc nào cũng chỉ biết giữ cho lòng mình trong sạch, không bợn chút như “DANH LỢI”, chỉ biết phụng sự cho lý tưởng cách mạng một cách sáng suốt, nhiệt thành, dũng cảm và vô điều kiện.

Hành động quang minh, lại vô điều kiện, ánh hào quang chiếu rọi vào lòng dân khiến họ bừng tỉnh, thấu đáo bản phận người dân đối với đồng bào, với Tổ Quốc mến yêu, khiến họ hy sinh tất cả cho cách mạng. Do đó mà lớn mạnh, bất chấp mọi sự ngăn chặn, phá hoại, khủng bố của bè lũ thực dân.

Yếu tố ấy lại được thúc đẩy bởi những sự bạo ngược, tham tàn, thối nát, dã man, vô nhân đạo của thực dân nên đã sớm tạo thành “Trận bão lửa cách mạng”, lò sáng trong đêm lịch sử mùng 10 rạng 11 tháng 2 năm 1930, thiêu hủy cái “khí thế” hung hăng tàn bạo của bè lũ xâm lăng thống trị và làm choáng mắt bọn “cách mạng áo cơm, cơ hội chủ nghĩa”.

=====

(1) Trong sách của Louis Marty, Giám Đốc Liêm Phóng Đông Dương về VNQDD viết rõ các đồn binh ở Yên Bái bị tấn công vào lúc 1 giờ sáng ngày 10/02/1930. Chúng tôi xin đính chính ở sách của cụ Hoàng Văn Đào đề ngày 11/02/1930.

(2) Theo sách đã dẫn của Louis Marty: Phú Thọ và Lâm Thao cũng bị tấn công vào ngày 10/02/1930. Chúng tôi xin đính chính ở sách của cụ Hoàng Văn Đào đề ngày 11/02/1930./

Nguồn: <https://www.baoquocdan.org/2025/02/ky-niem-lan-thu-95-dien-tien-tong-khoi.html>

www.vietnamvanhien.org

VIỆT NAM VĂN HIẾN
www.vietnamvanhien.info

TỪ SÁCH VĂN HIẾN TRÊN MẠNG VỚI HƠN 12200 TÁC PHẨM & TIẾT MỤC